

מכון ישראלי לארכיאולוגיה ע"ר
Israeli Institute of Archaeology

תוכן העניינים

1	על מכון ישראלי לארכיאולוגיה (ע"ר)
2	ארכיאולוגיה קהילתית
2	מיזם לוד העתיקה
3	מונומנטים
3	ח'אן חילו
4	בית הקשתות
4	בית הבד של חסונה
5	תכנית "אמץ אתר"
5	מיזמים חינוכיים
5	תכנית העשרה לבתי הספר
	תכנית חינוכית לאימוץ אתר על ידי
6	תלמידי בתי הספר
6	הכשרת מקצועית לנוער ולמובטלים
	כנס לוד וכתב העת
6	"לוד - דיוספוליס עיר האלוהים"
7	מיזם לוד הרב-גונית
8	ארכיאולוגיה לציבור הרחב – תגליות
8	מרכזי תגליות בפריפריה
9	שבוע הארכיאולוגיה
9	כנס תגליות
10	פרסומים
10	משלחות ארכיאולוגיות
	"הסקטור הרביעי" –
11	סינרגיה בין מיזמים עסקיים לתרומה לקהילה
11	מלונאות בחאנים עתיקים
12	המצודה האשורית בראשון לציון
	מקור - The Source
13	הקדמה לשימור המורשת הקדומה של ישראל

על מכון ישראלי לארכיאולוגיה (ע"ר)

הארכיאולוגיה שימשה ערך מרכזי בהתהוותה של החברה בישראל עד לפני שנות דור. בעשורים האחרונים אנו עדים לשינויים דרמטיים בערכי היסוד של החברה. בודדים וקהילות מתקשים להגדיר את זהותם ואת הקשר שלהם לארץ ולמקום מגוריהם. בד בבד, העולם האקדמאי הפנה גב אל הציבור הרחב, תוך שהוא מתמקד בהפצת פירות המחקר בעיקר מעל במות בין לאומיות ובאנגלית. כתוצאה מכך קרנה של הארכיאולוגיה ושל מקצוע הארכיאולוג בירידה.

מכון ישראלי לארכיאולוגיה (ע"ר) נוסד בשנת 2002 במטרה לקדם את המחקר הארכיאולוגי, לקרב את הקהילה לארכיאולוגיה, לאתרי העתיקות ולמורשת, ולפתח אתרי עתיקות תוך חשיפתם לציבור הרחב.

מכון ישראלי לארכיאולוגיה הוא עמותה ומלכ"ר היחיד בארץ המאגד בקרבו את בכירי אנשי המקצוע בתחום החפירות הארכיאולוגיות, בתחום התכנון, השימור, השחזור ופיתוח אתרי העתיקות ובחשיפת הארכיאולוגיה לציבור הרחב באמצעות סיורים, הרצאות וכנסים. המכון הוא גוף מוביל בישראל ביזום וניהול של פרויקטים ארכיאולוגיים קהילתיים. מטרתנו להפיץ את הארכיאולוגיה בקרב ציבור רחב ומגוון, להעלות את קרנה של הארכיאולוגיה בחברה הישראלית ולתמוך בשימור המורשת המפוארת של ארץ-ישראל ובהפצתה ברבים.

המיזמים של מכון ישראלי לארכיאולוגיה מנוהלים בכל רחבי ישראל ועוסקים במגוון רחב של תחומים. לפרטים על המכון www.archeo-logic.com :

- חקר המורשת של ארץ-ישראל
- חינוך תלמידים להכרת המורשת בדגש על מורשת סביבת מגוריהם
- הפצת המורשת הארכיאולוגית בקרב הציבור הרחב
- תכנון, שימור, שחזור ופיתוח של אתרי עתיקות
- תמיכה במחקר הארכיאולוגי בדגש על חוקרים צעירים
- ניהול מיזמי ארכיאולוגיה קהילתית, בהם מיזמים בקהילות רב-תרבותיות

אנו מזמינים אתכם להיות שותפים שלנו באחד מהמיזמים הרבים

ארכיאולוגיה קהילתית

הארכיאולוגיה הקהילתית מציבה את העצמת הקהילה כיעד מרכזי בעוד אתר העתיקות והמחקר הארכיאולוגי הופכים להיות כלים המשרתים את המטרה. למכון ישראלי לארכיאולוגיה ניסיון רב בתחום והמיזם הקהילתי שלנו בלוד העתיקה, הוא אחד המיזמים הבולטים מסוגו בעולם כולו

מיזם לוד העתיקה

קצת על ההיסטוריה של לוד

לוד, אחת הערים העתיקות בעולם, נוסדה לפני כ-8,000 שנה. מאז היווסדה, לוד הייתה מיושבת בכל התקופות ההיסטוריות, וככל הידוע זו העיר היחידה בעולם ששמרה על יציבות יישובית כה מרשימה. העיר מוזכרת לראשונה בכתביו של פרעה תחותמס ה-3, אשר עבר בלוד בדרכו לקרב במגידו. כבר בתקופה הפרסית הייתה לוד מרכז חשוב לקהילה היהודית, ובתקופת המשנה העיר הייתה למרכז יצירה רוחנית ולעיר שבה פעלו ולימדו בכירי הרבנים. בימי האימפריה הרומית, הייתה העיר לצומת הדרכים המרכזי בארץ ישראל. שבע דרכים אימפריאליות חיברו את לוד עם כל המרכזים החשובים של הארץ, ובכך קבעו הרומים את העיר כלב הפועם של ארץ ישראל. לוד נקראה באותם ימים "Diospolis", "עיר האלוהים". אחת הדמויות החשובות ביותר בעולם הנוצרי, גיאורגיוס הקדוש, היה בן העיר ואל קברו, אשר נמצא בכנסייה הנושאת את שמו, מגיעים מאמינים מכל רחבי העולם. מהתקופה הרומית השתמר הפסיפס המרהיב ביותר שנמצא בארץ-ישראל, אשר יוצג במוזיאון מיוחד שיוקם באתרו.

לאחר כיבוש הארץ בידי השליטים המוסלמים, נקבעה לוד כבירה אזורית של מחוז פלסטין. רק לאחר כ-80 שנה ייסדו המוסלמים את רמלה השכנה, אשר נבנתה במיוחד כדי לשמש כבירה במקום לוד. הצלבנים החזירו לעיר לוד את גדולתה, והקימו בה קתדרלה מפוארת. עם הכיבוש הממלוכי, הוחרבה הקתדרלה, ועל חורבותיה נבנה מסגד על-עומרי הקיים עד היום. בצפון העיר בנו הממלוכים את גשר ג'נדאס, מהמרשימים בגשרים העתיקים של הארץ עד היום. בתקופה העות'מנית הפכה לוד למרכז חשוב של תעשיית שמן הזיתים ומוצריה. בתי הבדוח'אן אל-חילו נותרו כעדות לתקופה זו. בתקופת המנדט הבריטי הוקמה בעיר תחנת הרכבת הגדולה ביותר בארץ-ישראל, וכן שדה התעופה לוד (בן-גוריון כיום).

בלוד חיים יותר מ-75,000 תושבים, המהווים פסיפס ייחודי של רב-תרבותיות. חיים בה יהודים וערבים, חילונים ודתיים, ותיקים לצד מהגרים שהגיעו מעשרות מדינות מכל יבשות תבל.

© מסיפס לוד - רשות העתיקות

לוד נמצאת 5 דקות נסיעה משדה התעופה הבין-לאומי של ישראל ובצומת הדרכים המרכזי של הארץ, בין תל-אביב לירושלים. פיתוח לוד העתיקה כאתר תיירות ברמה בין-לאומית יחולל מפנה דרמטי בעיר מבחינה תדמיתית, כלכלית, תכנונית וחברתית ויסייע להצמיד את לוד לעתיד מפואר כפי שהיה עברה של העיר.

פיתוח התיירות בלוד לממדים הראויים למורשת המפוארת שלה, ידרוש השקעות ממשלתיות של מאות מיליוני שקלים. אך למרות פניות חוזרות ונשנות ולמרות כמה החלטות ממשלה, התקציבים הנדרשים עדיין לא הוקצו ובינתיים לב העיר העתיקה סובל מהזנחה. ייזום מהלך רב-שנתי לביצוע חפירות ארכיאולוגיות בלוד העתיקה יאפשר לראשונה לחשוף את מורשתה המפוארת של העיר. הקמת מרכז פסיפס בח'אן חילו בלוד תפחית חיים במרחב כולו. המרכז יהווה עוגן לפיתוח העיר העתיקה כולה. יוזמה משמעותית, שאותה נממש בסיוע של הסקטור הפרטי, תיצור לחץ על הממשלה להקציב את ההשקעות הנדרשות.

מונומנטים

מומחי מכון ישראלי לארכיאולוגיה הכינו עשרות תיקים של תכנון רעיוני לשיקום מבנים עתיקים, לצורך הפעלתם כמרכזים פעילים למטרות תיירות, תרבות, קהילה ועוד. **שימור מונומנט עתיק והפעלתו כמבנה הקולט קהל רב, יכול לשמש מפעל הנצחה מרשים ומכובד.** להלן, בחרנו להציג תכנון לשיקום מונומנטים בעיר לוד.

ח'אן חילו

ח'אן חילו הוקם בראשית המאה ה-19 והוא שימש עוגן בכלכלת תושבי לוד והכפרים הסמוכים לה וכאכסניה לסוחרים שהגיעו לעיר. הח'אן פעל עד לשנת 1948. לאחר עשרות שנות הזנחה חשף מכון ישראלי לארכיאולוגיה את המבנה והשקיע רבות בשימורו ובייצובו.

פסיפס - המרכז למורשת הרב-תרבותית של לוד העתיקה

מרכז פסיפס יפעל בח'אן חילו, ויכלול:

- מרכז חינוכי: מרכז אשר יפעיל מערכי הדרכה שיעסקו בתולדות העיר, במלאכות מסורתיות, באדריכלות עתיקה, ועוד. הפעילות תתבסס על למידה פעילה וחוויתית.
- מרכז תרבותי: הח'אן יפעל כמרכז תרבותי שוקק, בו יתקיימו הופעות, ואירועים קהילתיים.
- שוק רב-תרבותי: בכל יום שישי יפעל בח'אן שוק אשר יהווה מרחב ציבורי שוקק חיים ואבן שואבת לתיירים ולמבקרים.
- מרכז הדרכה לתיירים: צוות מרכז פסיפס יעסוק בהדרכת תיירים בעיר וייתן מענה לקבוצות וליחידים.

מטרות המיזם:

1. הפיכת העיר העתיקה למרכז תיירותי שוקק
2. שימור המורשת והנחלתה לילדים, נוער ומבוגרים
3. עידוד הסובלנות והרב-תרבותיות
4. שימור הח'אן, אחד המונומנטים המרכזיים של העיר העתיקה
5. יצירת מוקד תעסוקתי לבני העיר

הכשרת ח'אן חילו לצורכי הפעלת המרכז, משימות ועלויות

במהלך השנים האחרונות גייס מכון ישראלי לארכיאולוגיה תקציבים רבים לביצוע עבודות שימור ושחזור בח'אן. כדי להכשיר את הח'אן לפעילות, יש להשלים עוד שורה של משימות הכוללות בין היתר:

השלמת שחזור חללים, עבודות ניקיון סביב המבנה ובתוכו, איטום גגות המבנה, טיח על קירות החדרים ועל התקרות, שיקום רצפות והקמת רצפות חדשות בחדרים, באולם ובחצר המרכזית, שיחזור פתחים שניזוקו והתקנת דלתות, התקנת שירותים, אספקת מים ופריסת תשתית ביוב, חיבור המבנה לחשמל והתקנת תאורה בחדרים, בחצר המרכזית וסביב המבנה.

נוסף לעבודות השיקום, נדרשת השקעה ראשונית לרכישת ציוד בסיסי להפעלת המרכז, הכולל: כסאות, שולחנות, ארונות, מטול למצגות ומסך, ציוד משרדי, מתקנים סטנדרטיים לדוכני מכירות ועוד.

הוצאה נוספת משמעותית, שתידרש כתשתית להפעלת המרכז, היא הכנת תכניות הדרכה והכשרה בכל אחד מנושאי הליבה שבהם יעסוק המרכז. נוסף לכך יופקו חומרי שיווק איכותיים אשר יציגו את פעילויות המרכז ויושקעו זמן ומשאבים במיצוב ובפיתוח מיזם השווקים האוטנטיים בח'אן.

עלויות שיקום המבנה: ₪ 3,544,400

עלויות הציוד: ₪ 273,400

עלות תכנון עסקי והכנת מערכי ההדרכה: ₪ 180,000

סיוע במימון לשנה הראשונה: ₪ 300,000

סך כל עלויות הכשרת המרכז: ₪ 4,297,800

בית הקשתות

בית הקשתות הוא בניין אבן מפואר אשר שימש כאחד מבתי הבד הרבים בעיר לוד. בית הבד מושתת על אומנות רחבות הנושאות עליהן קמרונות מוצלבים. תקרת המבנה בנויה מכיפות פחוסות.

בית הבד הינו אחד הבודדים שנותרו במצב שימור כה גבוה מתוך כלל תעשיית ייצור שמן הזית המפוערת שהיתה בעיר לוד.

מתכנני מכון ישראלי לארכיאולוגיה הכינו תכנון רעיוני למבנה אשר כולל:

✓ **אולם להרצאות ומופעים** אשר יכיל כ-100 מושבים.

✓ **חדר ישיבות** ובו שולחן עגול. ישמש לישיבות רבות משתתפים ויופרד מהאולם על ידי דלת אקורדיון.

✓ **בית קפה קטן**, ללא מטבח מלא, אשר יתמחה בעיקר בהגשת משקאות קרים, משקאות חמים וכיבוד קל.

✓ **שירותים**, כולל שירותי נכים.

✓ **חדרי משרדים** אשר ישמשו לצורכי חממת יזמות לצעירי העיר.

עלויות שיקום המבנה: ₪ 2,775,000

עלויות הציוד וההריהוט של המבנה: ₪ 335,000

סיוע במימון לשנה הראשונה: ₪ 300,000

בית הבד של חסונה

בית הבד של משפחת חסונה פעל בעיר לוד עד לשנת 1948. המבנה שימש כמפעל מסורתי שכלל בית בד לעצירת שמן זיתים, מפעל לטחינה של סומסום ולהכנת מוצרים בהם טחינה, ומפעל לייצור סבון על בסיס שמן הזית. אף שהמבנה עומד שומם מאז, מרבית מתקני התעשייה המסורתית נותרו במבנה עד היום.

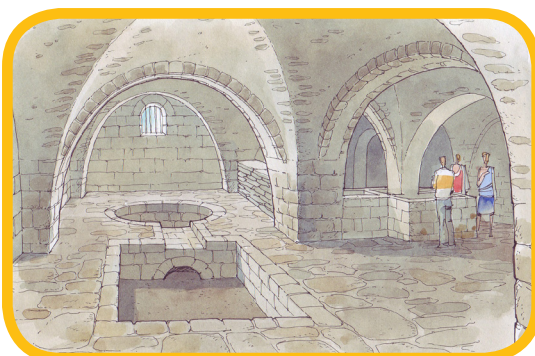
מתכנני מכון ישראלי לארכיאולוגיה גיבשו תכנית לשחזור המבנה על כל המכלולים התעשייתיים שבו. המטרה ליצור מוזיאון אדם ועמלו, ייחודי במינו בישראל ומהמיוחדים מסוגו בעולם, אשר יאפשר למבקר בו לחוות את שיטות התעשייה המסורתיות, אשר חלקן היו נהוגות בארץ ישראל במשך יותר מאלפיים שנה. המבקרים במקום יוכלו ליהנות מרכישת מוצרים שנוצרו במקום, כמו: שמן זית, טחינה, חלווה וסבון.

עלות שיקום המבנה: ₪ 3,350,000

עלות שיקום המכלולים התעשייתיים: ₪ 650,000 (הערכה ראשונית)

עלות הציוד ואמצעי ההמחשה: ₪ 180,000

עלות הפקת המחשות: ₪ 160,000

"אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה" (מסכת אבות ב' ד')

מדינת ישראל היא המדינה העשירה ביותר בעולם במספר האתרים הארכיאולוגיים שבה. לצערנו, המשאבים הממלכתיים המופנים לשימור, לשחזור ולפיתוח אתרים ארכיאולוגיים והיסטוריים עדיין מוגבלים מאוד.

אימוץ אתר והצגתו כאטרקציה לקהל הרחב הוא פתרון איכותי למבקשים להנציח קרובים או יקרים.

מכון ישראלי לארכיאולוגיה מציע לתורמים שותפות בהליך האימוץ של מונומנטים בהם:

- בתי כנסת עתיקים, כנסיות עתיקות, קברי צדיקים
- מבני שרד ומבנים ציבוריים מתקופת המקרא
- רצפות פסיפס מפוארות, מבני שרד ומבנים ציבוריים מפוארים מימי האימפריה הרומית
- ח'אנים עתיקים
- מתקני ייצור של תעשיות קדומות ועתיקות, בהם: בתי בד, גתות, כבשני סיד ועוד
- אימוץ גן ארכיאולוגי בקהילה על ידי חברה עסקית, תורם או קרן

מיזמים חינוכיים

"עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל" (יגאל אלון)

תכנית העשרה לבתי הספר

בין השנים 2007 – 2017 זכו יותר מ-5,000 תלמידים בעיר לוד לעבור את אחת מהתכניות החינוכיות של מכון ישראלי לארכיאולוגיה. דור שלם של צעירים החל תהליך למידה כשהדימוי שלהם על עירם מבוסס על ההכרה בבעיותיה של העיר, ביניהן: עוני, הזנחה, פשע וסמים. התלמידים סיימו את התכנית עם הכרה מעמיקה של המורשת המפוארת של העיר, הכרה שחיוקה את אמונם בעתיד עירם.

הצוות הפדגוגי של מכון ישראלי לארכיאולוגיה פיתח תכניות חינוכיות לתלמידי בתי ספר יסודיים ולתלמידי תיכון.

התכניות שנתיות ומתקיימות אחת לשבוע ומוגשות על ידי תלמידי מחקר בארכיאולוגיה בעלי ניסיון בהדרכה ובהוראה. במסגרת התכנית, נחשפים התלמידים למורשת של עירם, ליסודות מדע הארכיאולוגיה ולשיטות מחקר בתחום. התלמידים לומדים עקרונות בסיסיים בתיעוד, בשימור ובשחזור של מבנים עתיקים. במהלך השנה מקיימים התלמידים סיור יסודי להכרת העיר העתיקה. שיאה של התכנית בשילוב התלמידים בביצוע חפירות או משימות שימור ברחבי העיר העתיקה. התכנית מתבצעת בבתי ספר יהודים וערבים בעיר לוד. נעשה מאמץ לשלב ולשתף בין בתי הספר.

לצוות המכון יש ניסיון רב- שנים בתחום, וניתן להתאים את התכניות לערים ויישובים בכל רחבי הארץ.

עלות ההפעלה של שתי כיתות למשך שנה: ₪ 55,000

תכנית חינוכית לאימוץ אתר על ידי תלמידי בתי הספר

מטרות התכנית :

- קירוב לבבות באמצעות פעילות למען מטרה משותפת
- הכרת מורשת העיר ועברה בתקופות השונות
- הקניית כלים ללקיחת אחריות על איכות החיים בעיר ועל עתיד טוב יותר לתושביה
- טיפוח גאוות התלמידים בעירם

התכנית "אמץ אתר" מיושמת בקרב תלמידי חטיבות הביניים בעיר לוד, מהמגזר הערבי ומהמגזר היהודי. מדריכים מקצועיים מטעמנו, יהודים וערבים, מובילים את התכנית בשיתוף פעולה מלא עם בתי הספר. התכנית השנתית נבנית סביב אתר מרכזי אחד אשר נבחר בעצה אחת עם המורים והתלמידים.

התלמידים לומדים על ההיסטוריה והארכיאולוגיה של עירם, על המבנים העתיקים בעיר, כיצד משמרים מבנה עתיק ועוד. התלמידים לוקחים חלק פעיל במגוון משימות לשיקום ולפיתוח האתר המאומץ, בהן: ניקיון שוטף, חשיפת מכלולים עתיקים, תחזוקה נגד פגעי מזג האוויר, תחזוקת גדרות, שלטים ומתקנים, וכן התלמידים משתלבים בחפירה ארכיאולוגית-קהילתית. התלמידים מקבלים הדרכה כיצד להפוך מ"מתלוננים פסיביים" למעורבים חברתית ושותפים לעשייה. לדוגמה: התלמידים ילמדו לפנות למחלקת העירייה הרלוונטית כדי לדרוש סיוע בשמירת האתר וסביבתו; פינוי אשפה, הקמת גדר, התקנת מצלמות במעגל סגור, התקנת תאורת רחוב וכו'. מיומנויות אלו ישרתו את התלמידים גם בתום תקופת המיזם. בשיאה של התכנית משתתפים התלמידים ובני משפחותיהם ב"יום שיא", אשר מסכם את פעילותם ומהווה במה להצגת הישגיהם. תקציב בסיסי להפעלת התכנית לכיתה, לשנת לימודים אחת: ₪ 20,000

הכשרת מקצועית לנוער ולמובטלים

מתוך הניסיון המצטבר של המכון בניהול פרויקטים בקהילה, נוכחנו, שמחוסרי עבודה, הנמנים על פי רוב עם שכבות המצוקה בחברה, זוכים לפתרונות תעסוקה במקצועות לא אטרקטיביים. כך נפגשים אותם אנשים פעם נוספת למעגל האבטלה ותחושת הניכור שלהם לחברה ולקהילה הולכת וגוברת.

מקצוע השימור מאפשר לעוסק בו להיות שותף פעיל ויוצר בטיפוח המורשת התרבותית של הקהילה. בשל כך, המשמר זוכה במקור פרנסה לצד גאוה על עיסוקו ועל תוצרי עבודתו. כך ניתן למתן במידה מסוימת את הניכור בין העובד לקהילתו ולחברה בכלל, לאחר שנים של מחסור ואבטלה.

תחום השימור עומד בפני צמיחה משמעותית בשל ההכרה בערך שימור המבנים ההיסטוריים ובצורך התיירותי בפיתוח אתרי עתיקות. ההכשרה למקצוע השימור מאפשרת גם השתלבות קלה יותר בתחום הבניין, תחום אשר על פי רוב יש בו ביקוש לידיים עובדות ושכר גבוה.

אנו פונים אליכם להיות שותפים עמנו בביצוע קורסי משמרים למחוסרי עבודה, לתלמידים שנפלטו ממערכת החינוך ולאסירים משוחררים. הקורסים יתבצעו על פי תכנית פורמאלית שכוללת 610 שעות לימוד והתמחות מעשית. במהלך הקורס, הנמשך כחצי שנה, יבצעו החניכים פרויקט שימור אטרקטיבי אשר יזכה לחשיפה רחבה בציבור.

לצורך ביצוע הכשרה מלאה, דרושה קבוצה של כ-12 חניכים. עלות ההכשרה לקבוצה היא ₪ 840,000.

כנס לוד וכתב העת "לוד - דיוספוליס עיר האלוהים"

הכנס לתולדות לוד מתקיים בעיר באולם גדול ומרכזי מדי שנה. בכנס מציגים בכירי המומחים מתחומי הארכיאולוגיה וההיסטוריה את פירות מחקריהם אודות תולדות העיר לוד. ההרצאות בכנס והשנתון שיוצא בעקבותיו הם כלים מרכזיים בפרסום עברה המפואר של העיר ומורשתה העשירה. הכנס תורם לגאוה המקומית של בני העיר לוד. הוא מסייע בחיזוק מעמדה של העיר בקרב גורמים ממלכתיים, אקדמאיים ואחרים ובכך הוא משמש אמצעי נוסף לקידום הפיתוח התיירותי של העיר.

עלות ההפקה של הכנס כ-20,000 ₪

עלות הפקת כתב העת השנתי כ-30,000 ₪.

מקור ההשראה למיזם

אדי רמה, כיום ראש ממשלת אלבניה, היה בעברו ראש העיר של בירת המדינה, טיראנה. רמה, שבעברו היה אומן, החליט לעשות שימוש בצבע כדי לשנות את החזות הקשה והקודרת של העיר שהשנים תחת המשטר הקומוניסטי הותירו. בתום צביעת הבית הראשון, עברה השכונה מהפכה. משכונה בעייתית, שתושביה הרגישו שהם חיים בסיכון, לשכונה תוססת ובטוחה יותר. התושבים מעידים כי הצבע והיופי שחדר לחייהם הוא זה שנתן להם את תחושת הביטחון.

מיזם דומה בוצע גם בעיירה קטנה במקסיקו, בשם לאס פלמיטאס.

מאז 2005, עובדים האומנים ההולנדים Haas&Hahn בפבלה של ריו דה ז'נירו במטרה לצבוע את הבתים של אחת השכונות הידועות ביותר לשמצה בברזיל. המיזם הצליח לחדש אזורים נכשלים בעיר, לעודד דיאלוג בין חברי הקהילות וסביבתם, לייצר מקומות תעסוקה ולטפח את תחושת הדימוי העצמי של התושבים.

מכון ישראלי לארכיאולוגיה מבקש לחולל מפנה דומה במבנים הסובבים את העיר העתיקה בלוד. בבתים אלה חיים תושבים ערבים ויהודים, מיעוטי יכולת וידם אינה משגת להשקיע בטיפוח סביבת המגורים שלהם. הצלחנו לרתום את חברת טמבור וגם בעלי עסקים מקומיים שמוכנים לסייע לנו במיזם. אנו משוכנעים שלאחר שנצבע את בניין הדירות הראשון בשלל צבעי הקשת. נוכל לגייס שותפים נוספים, שסייעו בהתחדשות השכונה כולה. כך נשפר משמעותית את איכות חייהם של תושבי השכונה וניצור סביבה אטרקטיבית לתיירים שיבקרו במרחב העיר העתיקה.

ארכיאולוגיה לציבור הרחב – תגליות

“תגליות” פועלת במסגרת מכון ישראלי לארכיאולוגיה, היא הגוף היחיד בארץ המתמחה בהגשת הארכיאולוגיה ומהווה ערוץ תקשורת של מידע מעודכן ואמין. “תגליות” שמה לה כמטרה לקרב את נושא הארכיאולוגיה לציבור הרחב ולשם כך היא יוזמת ומארגנת סיורים, הרצאות וכנסים, בהובלת טובי המדריכים והחוקרים בתחום.

מרכזי תגליות בפריפריה

הגשמת חזון הנחלת המורשת הארכיאולוגית של מדינת ישראל לקהלים רבים אינה נמדדת ביכולת להגיע לקהלים מבוססים. המבחן האמיתי הוא ביכולת להגיע לפריפריה ולהציב במה קבועה, המציגה עבור התושבים חשיפה איכותית של המורשת. האתגר בהצלחת הפעילות המתוכננת קשה פי כמה מהנדרש מאתנו במרכז. באזורי הפריפריה קשיי החיים ממקדים את סדרי העדיפויות ומעט תושבים או רשויות מרשים לעצמם להפנות משאבים לתרבות. המודעות לארכיאולוגיה ולמורשת מצומצמת יחסית ויש קושי ממשי לגבש קבוצה רחבה שתוכל לשאת במימון הפעילות. נוסף לכך, מרבית החוקרים, המרצים והמדריכים הטובים נמצאים במרכז, ועלות הפעלתם בפריפריה גבוהה, ולעתים אף בלתי אפשרית בשל עלויות הנסיעה וביטול הזמן.

אנו מאמינים שדווקא בשל האתגר המורכב, עלינו לקחת על עצמנו את השליחות ולהפעיל מרכזי מורשת בפריפריה, בסיוע ראשי הרשויות, המשרד להגליל, משרד התרבות, המשרד למורשת וכל גורם נוסף שיוכל לתמוך במהלך

התכנית שלנו מבוססת על הקמת מרכזי העשרה מרחביים. נשאף למקם את המרכזים האלה במקומות שיחברו מעגלים רבים של קהילות, לדוגמה: מרכז בשדרות, שיפעל במקביל למרכז במועצה האזורית שער הנגב, ואף ישלב את מכללת ספיר.

הפעלת מרכז העשרה מרחבי

מרכז העשרה מרחבי יפעל בתחומו של מוסד תרבותי או חינוכי, במקום נגיש לקהילה. לכל מרכז כזה יהיה מרכז פעילות מתוך הקהילה. המרכז יציע לתושבים סדרת הרצאות שנתית איכותית ותכנית סיורים בדגש ארכיאולוגיה במהלך השנה כולה. **המרכז יהיה אמון על פרסום פעילות המרכז בכל מדיה אפשרית.**

ההרצאות והסיורים יוגשו על ידי ארכיאולוגים מומחים לתחומם. נדבך נוסף בפעילות מרכז העשרה יהיה **הכנס השנתי האזורי**, שיעסוק בתולדות חבל הארץ הסובב את מרכז הפעילות.

כעמותה ומלכ"ר, המוכרים לצורכי תרומות, **יעשה מאמץ מתמיד לגיוס תרומות**, בעיקר מקרב יזמים ועסקים בקהילה. גיוס התרומות יאפשר להרחיב את הפעילות, להגיע למשתתפים רבים יותר, ולחתור לאי-תלות של הפעילות בתקציבים ממשלתיים.

עלויות הפעלת מרכז תגליות

על בסיס דין ודברים שניהלנו עם רשויות רבות בנגב ובגליל, הובהר לנו שנודקק לסבסד את הפעילות במשך כשלוש שנים, עד שיעלה בידנו לחשוף אותה בקרב קהל רחב, אשר יוכל לשאת את הפעילות בתשלום. בשל מצבן של הרשויות, לא נוכל להסתייע במימון שלהן. לפיכך, נדרש תקציב של כ-80,000 ₪ להפעלת מרכז מורשת למשך כל שנת פעילות.

שבוע הארכיאולוגיה

המטרה - לרכז מאמץ לצורך הגברת החשיפה החיובית של הארכיאולוגיה בציבוריות הישראלית ולגרום לסקרנות רבה יותר בציבור בכל הקשור לעברה של הארץ ולמורשתה התרבותית.

תכנית תגליות לשבוע המורשת והארכיאולוגיה

- הפעילות תזכה לחשיפה תקשורתית, בפרסום ישיר וביחסי ציבור, כמה שבועות לפני תחילתה.
- במהלך חודשי ההכנה, ניצור קשר עם רשויות מקומיות ונציע להן לקיים כנסים רבי משתתפים שבהם תוצג המורשת ההיסטורית והארכיאולוגית של היישובים וסביבתם.
- במהלך השבוע נקיים הדרכות ללא תשלום לכ-20,000 תלמידים, חיילי צה"ל ולציבור הרחב באתרים שונים ברחבי הארץ.

עלות הפקת שבוע הארכיאולוגיה ב-8 מוקדים פריפריאליים וכן בכנס מרכזי בירושלים היא 1.6 מיליון ₪. אנו משוכנעים שנותן חסות מרכזי, אשר יסייע לנו במימון חלק מהתקציב, יאפשר לנו לשכנע גורמים נוספים להירתם ליוזמה ולהבטיח את קיומה למשך שנים.

כנס תגליות

אחת לשנה, תגליות מקיימת כנס שנתי בדגש ארכיאולוגי. הכנס מוקדש כל שנה לנושא מרכזי, לדוגמה: תכשיטים בעולם העתיק, אבני דרך באדריכלות העתיקה, הרפואה בעולם העתיק, יין ושיכר, הר הבית, ועוד. הכנס השנתי של תגליות הוא הכנס רב-המשתתפים, מבין עשרות הכנסים הארכיאולוגיים המתקיימים בארץ. בכנס מרצים בכירי החוקרים בכל נושא.

אנו פונים אליכם בבקשה לפרוס את חסותכם על כנס תגליות ולזכות לחשיפה איכותית בסטנדרטים הגבוהים ביותר

בדור האחרון הקהילה הארכיאולוגית התמקדה בפרסום פירות המחקר כמעט רק בשפה האנגלית. דוחות וספרים בשפה האנגלית זוכים לחשיפה בקרב חוקרים מרחבי כל העולם והפרסום באנגלית מקדם את החוקרים בעולם האקדמי.

אך העדר פרסומים בעברית היא סיבה עיקרית לנתק שנוצר בין הקהילה הארכיאולוגית לציבור בארץ. תוצאותיו של הנתק הזה באות לידי ביטוי בירידת קרנו של מקצוע הארכיאולוג, בירידה דרמטית במספר הסטודנטים באוניברסיטאות בארץ ובחולשתה של הקהילה הארכיאולוגית בניהול עימותים ציבוריים הקשורים במורשת הארץ.

אם אתם אנשי ספר, ומורשת הארץ חשובה לכם, אנו פונים אליכם בבקשה לתמוך בנו בהפעלת הוצאה לאור אשר תפיק ותשווק ספרות פופולארית במגוון נושאים ארכיאולוגיים.

במסגרת ההוצאה לאור יפורסמו ספרים, חוברות וכתבי עת, לצד פרסומים דיגיטליים. בין הנושאים שיזכו להעדפה: אלבום קטלוגי של בתי הכנסת הקדומים בארץ-ישראל, ספר שיציג את תקופת בית ראשון ומלכות ישראל ויהודה, ספרים אודות אתרי מפתח שנחפרים בשנים האחרונות בארץ ועוד.

"מי ששולט על ההווה – שולט על העבר, ומי ששולט על העבר – שולט על העתיד" (ג'ורג' אורוול)

משלחות ארכיאולוגיות

מכון ישראלי לארכיאולוגיה מנהל משלחות ארכיאולוגיות רבות ברחבי הארץ.

אנו פונים אליכם בבקשה לפרוס את חסותכם על אחת ממשלחות החפירות שלנו, משלחות העומדות בחזית המחקר הארכיאולוגי בארץ ובעולם כולו.

בין המשלחות:

- אפולוניה – בראשותו של פרופ' אורן טל - מבצר צלבני על ראש מצוק מרהיב ביופיו לחוף ימה של הרצליה
- אשדוד ים – בראשותו של ד"ר אלכס פאנטאלקין - אתר חוף שהוקם ביוזמת האימפריה האשורית
- הרודיון – בראשותו של רועי פורת, יעקב קלמן ורחל צ'אצ'י - ארמון המלך הורדוס ואתר הקבורה שלו
- מצדה – בראשותו של גיא שטיבל - משלחת מצדה חוזרת לאתר שזכה לפרסום בעקבות חפירותיו של ידן
- עיר דוד – בראשותו של ד"ר יובל גדות - חפירות ומחקרים בירושלים המקראית
- תל עזקה – בראשותו של פרופ' עודד ליפשיץ - אתר מקראי בשולי עמק האלה
- תמנע – בראשותו של פרופ' ארז בן-יוסף - אתר מכרות הנחושת מצפון לאילת

"הסקטור הרביעי" – סינרגיה בין מיזמים עסקיים לתרומה לקהילה

בשנים האחרונות אנו עדים להתפתחות "הסקטור הרביעי" המייצג מיזמים שלובים של עמותות ללא כוונות רווח עם יזמות פרטית של בעלי רגישות חברתית. הרעיון מבוסס על ניסיון לצמצם את תלותן של עמותות בפילנתרופיה וליצר מיזמים שיבטיחו את יציבות העמותה לאורך זמן לצד רווח עסקי לשותפים מהסקטור היזמי. צוות מכון ישראלי לארכיאולוגיה פיתח בסיוע חברת "מינגה", המתמחה בייעוץ ארגוני, מגוון של מיזמים המותאמים לכך: **יזמים המבקשים לפתח עסקים תוך מעורבות ואחריות חברתית.**

מלונאות בחאנים עתיקים

בעולם הרחב מבנים עתיקים הפכו לאתרים המבוקשים ביותר למלונות יוקרה. לשם דוגמה ניתן לציין את הטירות ברחבי אנגליה, הפראדורס בספרד, השלה בצרפת, ארמונות מהרג'ה בהודו וח'אנים ברחבי תורכיה ששוקמו לצורכי מלונאות.

אף שישראל מזוהה בקרב התייר העולמי כארץ התנ"ך וכארצו של ישו, יזמי התיירות לא השכילו עד היום לנצל את הפוטנציאל של הארץ וליצר סביבה מלונאית עתיקה שתרגש את המתארחים בה ותשביח את הערכתם לחופשה.

כגוף מקצועי בעל יכולות בביצוע חפירות ארכיאולוגיות, בתכנון מתחמים עתיקים, בביצוע עבודות שימור ושחזור, בפיתוח אתרי תיירות ובשילוב הקהילה בפרויקטים הללו, השקענו בשנים האחרונות בלימוד הסוגיה ובפיתוחה.

על בסיס שיחות מקדימות שקיימנו עם בכירים ברשות מקרקעי ישראל, בעלת הנכסים, הובהר לנו שיש אפשרות לקבל פטור ממכרז לפיתוח נכסים בפריפריה ואף לקבל את הנכסים העתיקים ללא תמורה על בסיס הצהרה של מומחי משרד התיירות באשר לתמורה של האתרים לתשתית התיירותית בארץ וכן על בסיס התחייבות היזמים לשקם את האתרים ולהנגיש אותם לציבור הרחב.

להלן שני אתרים שבהם יש פוטנציאל גדול מאוד לפיתוח תיירותי:

ח'אן תוגרים – הח'אן הגדול ביותר שנותר במדינה- ממוקם על אם הדרך, סמוך לבית הספר כדורי ומצפון להר תבור. זהו אחד משני הצירים המרכזיים לכינרת ולגליל העליון – צירים מרכזיים על מפת התיירות.

היתרונות באתר זה

1. הח'אן גדול מאוד ומאפשר מכלול מלונאי שלם בתחומו
2. הח'אן על אם דרך ראשית
3. הסביבה הנופית איכותית – הר תבור
4. הח'אן נצפה מהכביש הראשי ולאחר שיקומו ימשוך את העוברים והשבים
5. צפויה תמיכה בפרויקט מהקהילות הסמוכות

החסרונות

1. הח'אן במצב השתמרות גרוע
 2. גודלו של הח'אן מהווה גם חסרון – נדרשת השקעה רבה לצורך שיקומו
- ח'אן גוב יוסף** (בערבית ג'וב יוסוף)

הח'אן נמצא סמוך לצומת עמיעד – נקודה שכל הנוסעים לגליל העליון עוברים בה. הח'אן הוקם באמצע המאה ה-15 (בתקופה הממלוכית) ומאות שנים קודם לכן זוהה במקום הבור שאליו הושלך יוסף על ידי אחיו (בור שהיה אמור להיות בעמק דותן). מזרחית לח'אן יש שטח טרשי בבעלות המדינה. השטח יוכל לשמש לצורך בנייה מודרנית של חדרי האירוח ואילו הח'אן עצמו ישמש כחלל ציבורי ועסקי של המלון (מסעדה, בר, קבלה, חנויות וכו').

1. הח'אן במצב השתמרות נהדר ויתאפשר לשקם אותו בהשקעה קטנה יחסית לח'אן תוגרים
2. מיקומו הגיאוגרפי על ציר יחידי לגליל העליון
3. בעתיד הקרוב צפויה להתפתח באזור סובב הכינרת תיירות נוצרית ענפה ורחבת היקף. מרבית התשתית המלונאית באזור-בסטנדרט עממי. ניתן יהיה למצב את האתר כמלון ייחודי בסטנדרט גבוה.
4. נוף מרשים לכינרת
5. המיקום מבודד, ניתן להעניק לאורחים תחושה שקטה ואינטימית
6. שטח בלתי מוגבל, בבעלות מנהל מקרקעי ישראל, סמוך לח'אן
7. המאגר הסמוך להשבת מים יאפשר להקצות כמות גדולה מאוד של מים לאתר לצורך פיתוח נופי

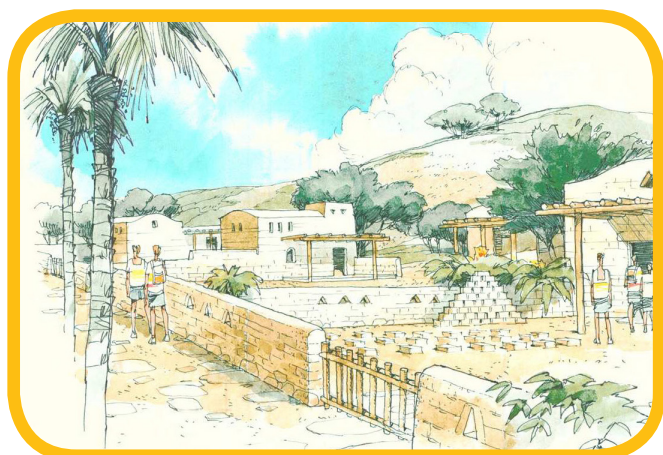
חסרונות האתר

1. צורך בהסדרת זכות דרך, כנראה בשטחי קיבוץ עמיעד
2. סמוך לח'אן יש מאגר להשבת מי קולחין; המאגר כחול ומרשים ואינו מדיף ריח
3. קיבוץ עמיעד מנהל כבר היום כ-20 צימרים, ובכוונתו להקים מלון עממי על אם הדרך. לכאורה, מדובר בתחרות אבל בסגמנט שונה לגמרי של השוק, ולפיכך אין בכך בעיה מהותית.
4. הח'אן לא נצפה מהכביש הראשי.

המצודה האשורית בראשון לציון

במערב העיר ראשון לציון, נחשפה מצודת לבנים מרשימה אשר לדעת חופריה נבנתה במקום על ידי השלטון האשורי שכבש את האזור בשלהי המאה ה-ח' לפסה"נ. המצודה נמצאת צמוד לקריית חינוך גדולה ולצד המכללה למנהל. הנגישות אליה נוחה מאוד ומראש המצודה יש תצפית נוף מרשימה. לבקשת עיריית ראשון לציון, הכין צוות מכון ישראלי לארכיאולוגיה, בשיתוף עם אדריכל אמנון בר-אור, מבכירי אדריכלי השימור בארץ, תכנית לפיתוח הפארק הסובב את המצודה סביב שתי תמות מרכזיות:

- פארק אשורי - שיהווה אתר יחידי במדינת ישראל, אשר יציג את המורשת המפוארת של התרבות האשורית ואת תרומתה לתרבות האנושית כולה.
 - כפר אדמה – שיקלוט מרחבי הוראה בנויים מלבני בוץ, בהשראת מצודת הלבנים העתיקה. הכפר ישמש כמרכז לימודי וחווית שבו יעסקו במקומה של בניית הלבנים בעת העתיקה לצד לימוד חשיבותה של בניית הלבנים בעידן המודרני, כחלק מתפיסת קיימות אקולוגית. חומרי הגלם של בניין הלבנים כמעט שאינם צורכים אנרגיה, ובתום "חיי" המבנה, הם שבים לטבע מבלי לזהם אותו.
- בהנחיית ראש עיריית ראשון לציון הכנו תכנית עבודה מפורטת לביצוע המיזם. העירייה אף הביעה הסכמתה לשאת בעלות משמעותית בהקמה.

ניתן לבנות תכנית עסקית שעל פיה עמותת מכון ישראלי לארכיאולוגיה תנהל את האתר כאתר חינוכי ותיירותי, ורווחי התפעול של האתר ישמשו כתשואה ליזם חברתי שיהיה מוכן להשקיע במיזם

מקור - הקרן לשימור המורשת הקדומה של ישראל

The Source (בהשראת ספרו של ג'יימס מיצ'נר)

במדינת ישראל מתבצעת פעילות אינטנסיבית לשמירה ולפיתוח המורשת ההיסטורית. עם זאת יש שפע משרדי ממשלה, רשויות ממלכתיות וגופים העוסקים במלאכה, ולא אחת הגופים הללו פועלים ללא תיאום.

מכון ישראלי לארכיאולוגיה מבקש להעמיד את הנבחרת הבכירה של המומחים בתחומי התיירות, הארכיאולוגיה, התכנון, השימור, התוכן והשיווק לצורך גיבוש תכנית אב לאומית לשימור המורשת.

באמצעות סיוע שלכם בהקמת הקרן לשימור המורשת בישראל, תוכלו להטביע את חותמכם על הארץ למשך דורות.

הקרן תכנס צוותי תכנון אשר יעצבו תכניות לשימור ולהצגת המורשת בפני תושבי ישראל ובפני התיירים הרבים שיפקדו אותה. תגובת תכנית קוהרנטית להצגת מורשת התנ"ך, ימי בית שני, המורשת הנוצרית בארץ הקודש ותחומי עניין נוספים. צוותי התכנון יעסקו בכל היבטי היישום של התכניות: תכנון רעיוני, גיבוש נראטיב, גיבוש מפת אתרים, הכנת תכניות לפיתוח האתרים לצורך קליטת מבקרים, פיתוח תכניות תיירות, הכשרת אנשי מקצוע בתחומים השונים, יצירת תכניות חינוכיות ועוד.

הקרן תעשה כל אשר ניתן כדי להוביל את ממשלת ישראל, את הגורמים המוניציפאליים ואת הסקטור העסקי לחבור למיזם ולהיות שותפים לו, באופן שיהווה מכפיל כלכלי לכל תרומה שתגיע לקרן. אנו משוכנעים שככל שהקרן תהיה מבוססת יותר, ניתן יהיה באמצעותה לבצע שינוי דרמטי בנופי הארץ ולהטביע חותם משמעותי על שימור המורשת של ארץ-ישראל.

"אם ראיתי רחוק יותר מאחרים, זה מכיוון שעמדתי על כתפי ענקים" (אייזק ניוטון)

מכון ישראלי לארכיאולוגיה (ע"ר)

רחוב אופנהיימר 5/24, פארק המדע, רחובות 7610105

טלפון : 08-9101712 ; www.archeo-logic.com

עמותה רשומה ומלכ"ר,

בעלת אישור לתרומות לפי סעיף 46 וכן אישור לתרומות בארה"ב